

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27.12.1975, sp. zn. 3 Cz 106/75, ECLI:CZ:NS:1975:3.CZ.106.1975.1

Číslo: 14/1977

Právní věta: Rozhodnutím soudu o zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům se od právní moci tohoto rozhodnutí mění právní postavení občana v tom smyslu, že není nadále zcela nebo zčásti způsobilý nabývat svými právními úkony (popřípadě jen některými právními úkony) práv a povinností. Takové rozhodnutí nemůže soud vydat se zpětnou účinností.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 27.12.1975

Spisová značka: 3 Cz 106/75

Číslo rozhodnutí: 14

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Rozhodnutí soudu, Způsobilost k právním úkonům

Předpisy: 40/1964 Sb. § 10

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Okresní soud v Jablonci nad Nisou zahájil z podnětu M. P. řízení o způsobilosti k právním úkonům jeho matky A. P. a rozsudkem z 19. 12. 1972 ji zbavil zcela způsobilosti k právním úkonům. Soud prvního stupně stanovil, že A. P. je nezpůsobilá k právním úkonům od počátku ledna 1972.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, tak, že tímto rozsudkem soudu prvního stupně, který nabytí právní moci, byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Zbavení způsobilosti k právním úkonům znamená hluboký zásah do práv občana. Proto si soud před svým rozhodnutím musí zjistit všechny potřebné skutečnosti pro posouzení, zda jsou dány podmínky ke zbavení způsobilosti k právním úkonům a v jakém rozsahu.

Podle ustanovení § 6 o. s. ř. má soud postupovat v řízení v součinnosti se všemi, kteří se účastní řízení, tak, aby byl co nejúčelněji zjištěn skutečný stav věci a aby ochrana práv byla rychlá a účinná.

V projednávané věci provedl soud prvního stupně ve smyslu ustanovení § 127 odst. 1 a § 187 odst. 3 o. s. ř. důkaz znalcem lékařem – psychiatrem, který vyšetřil A. P. dne 24. 11. 1972.

Znalec v posudku uvedl, že vyšetřovaná trpí arteriosklerotickou demencí, tedy duševní poruchou,

kteřá není jen přechodného rázu, že tato demence je natolik hluboká, že A. P. je zcela nezpůsobilá k jakýmkoliv právním úkonům, a je velice pravděpodobné, že tato její nezpůsobilost k právním úkonům byla již v lednu 1972 (v době přijetí vyšetřované do Domova důchodců v J. B.) stejná jako v době vyšetření znalcem. Žádný další důkaz soud prvního stupně již neprovedl.

Má-li se znalec odpovědně vyjádřit o zdravotním stavu vyšetřovaného, musí mít ovšem náležitě zjištěný skutkový stav věci, aby při podání posudku mohl přihlédnout ke všem skutečnostem, které vyšly v řízení najevo. Jde-li o zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům, je zvláště nezbytné, aby soud před znaleckým dokazováním provedl takové důkazy, které by objasnily chování a vystupování toho, kdo má být zbaven či omezen ve své způsobilosti k právním úkonům, v každodenních situacích. Jen tak může mít znalec dostatečně široký a spolehlivý skutkový základ pro znalecké posouzení. Tak tomu v projednávané věci nebylo.

Rozhodnutí soudu o zbavení způsobilosti k právním úkonům (§ 10 odst. 1 o. z.) má konstitutivní účinky. Tímto rozhodnutím se mění právní postavení občana v tom směru, že není schopen vlastními právními úkony nabývat práv a povinností, třebaže dosud až do právní moci tohoto rozhodnutí způsobilost k právním úkonům měl. Z povahy takového rozhodnutí vyplývá, že se jím nezjišťuje (nedeklaruje) již existující právní stav, nýbrž, že se jím tento právní stav zakládá, popřípadě mění. Nelze tedy ve výroku rozhodnutí o způsobilosti k právním úkonům vyslovit zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům se zpětnou účinností.

Není ovšem vyloučeno, aby určitý právní úkon, který byl učiněn v době, kdy účastník nebyl sice zbaven způsobilosti k právním úkonům, avšak jednal v duševní poruše, jež ho činila k tomuto právnímu úkonu neschopným, byl shledán neplatným (§ 38 odst. 2 o. z.). Takový výrok neplatnosti právního úkonu však nelze učinit v řízení o způsobilosti k právním úkonům a nepostačoval by jako podklad k tomu neurčitý závěr posudku znalce (jako tomu bylo v projednávané věci), že nepříznivý zdravotní stav pravděpodobně existoval již v době, kdy vyšetřovaná byla přijata do Domova důchodců v J. B., tj. od počátku ledna 1972.

Jestliže tedy soud prvního stupně rozhodl jen na základě takto podaného znaleckého posudku o zbavení způsobilosti k právním úkonům, aniž by byla konkrétně zvažena a zhodnocena schopnost vyšetřované k právním úkonům v praktickém životě na podkladě jejích bezpečně zjištěných projevů, učinil tak na základě neúplného skutkového zjištění. Nesprávně také ve výroku rozsudku stanovil počátek zbavení způsobilosti k právním úkonům zpětně. Svým rozhodnutím porušil proto zákon v ustanoveních § 6, § 100, § 120 odst. 1 a § 127 o. s. ř. v souvislosti s ustanovením § 10 odst. 1 o. z.